

TURVALLISUUS 2.0 -seminaari Kuopiossa 23.1.2019

Sirpa Virta

Yhteiskunnan ja yksilön resilienssi

Sisäisen turvallisuuden strategia: resilienssin relevanssi ja strateginen painoarvo sisäiselle turvallisuudelle?

1. KOREHA –hankkeen sisältö ja tuloksia (tutkimusraportin julkistamistilaisuus on 7.2. klo 8.30-10.30 Balderin Sali, Aleksanterinkatu 12, Hki)
2. Pohdintaa siitä, miten resilienssi sopii tai ei sovi sisäisen turvallisuuden ilmiöiden yhteyteen (relevanssi)
3. Äänestyskysymys esityksen lopussa vastattavaksi: Onko resilienssi tarpeellinen tai käyttökelpoinen käsite sisäisen turvallisuuden alueella? (strateginen arvo ja painoarvo)

Pari tarkentavaa huomiota:

Resilienssi ei ole uusi turvallisuus. Turvallisuus on paljon muuta ja enemmän, ja resilienssin suhde turvallisuuteen on monimutkainen.

Vaikka turvallisuusuhat voivat olla yhtäaikaan sekä ulkoisia että sisäisiä, ulkoisten vaikutus sisäiseen turvallisuuteen voi olla merkittävä ja sisäinen ja ulkoinen turvallisuus kietoutuvat osin yhteen, niin **sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välillä on edelleen perustavanlaatuinen ero.**

Kokonaisturvallisuus on häiriötiloihin varautumisen malli.

(mikä?) tulevaisuus – (mikä?) turvallisuus

Ennakointi: skenaariot, uhat, mahdollisuudet (*strategic intelligence, criminal intelligence*)

Valinnat: **mihin varaudutaan?**

Politiikka, intressit, ideologiat, arvot, tietopohja – **mihin valinnat perustuvat?**

Valtio (poliisi?, puolustus?), kansalaisyhteiskunta, bisnes, yksilöt – **ratkaisut ja keinot?**

Mikä painaa poliittisessa päätöksenteossa?

Mikä painaa viranomaisten (poikkihallinnollisessa) strategiatyössä?

Kokonaisvaltainen resilienssin hallinta (KOREHA):

Yksilön mukautumisvalmiuden vahvistaminen osana kokonaisturvallisuutta

VNK Teas (Valtioneuvoston kanslian tutkimus- ja selvitystoiminta) –rahoitus 2018

Vastuuministeriö: Puolustusministeriö, ohryn pj Marikaisa Tiilikainen

Ohjausryhmässä edustus 7 ministeriöstä ja Turvallisuuskomiteasta

Hankkeen vastuullinen johtaja: Sirpa Virta, Tampereen yliopisto

Toteutus: Tampereen yliopisto (*Tapio Juntunen, Ari-Elmeri Hyvönen, Tiina Rättilä, Johanna Liljeroos*), Ulkopoliittinen Instituutti (*Harri Mikkola, Juha Käpylä*) ja Mentoritiimi Oy (*Harri Gustafsberg, Markku Nyman /Polamk*)

TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

KOREHA-hanke tarkastelee yksilön mukautumisvalmiuksien, resilienssin, rakentumista osana suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta.

Hanke selvitti, miten yksilöiden kriisinkestokykyä voidaan yhteiskunnallisilla keinoilla parantaa ja arvioida sekä minkälaisista osaamisista ja valmiuksista turvallisuusympäristön muutos vaatii yksilöiden resilienssin näkökulmasta eri väestöryhmissä.

Hankkeen keskeisenä lähtökohtana oli luoda poliittista ohjaustyötä tukeva ja selkeyttävä katsaus resilienssin eri ulottuvuuksiin, jotka vaikuttavat yhteiskunnallisen kokonaisturvallisuuden rakentumiseen yksilötasolta valtiotasolle, sekä niiden välisiin riippuvuussuhteisiin.

Resilienssin käsiteanalyysi -> resilienssi(e)n ymmärtäminen

Keskeistä tutkimuksen resilienssikäsityksessä on sen tarjoama hahmotus yhteiskunnan ja demokraattisen järjestelmän resilienssin osatekijöiden muodostamasta **kokonaisresilienssistä**,

sen erittelemät **neljä yhteiskunnallista tasoa**, joiden vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kokonaisresilienssi muodostuu (yksilö, yhteisö, valtio ja instituutiot, kansainvälinen kytkeytyneisyys) ja

sen korostama **prosessiymmärrys** resilienssistä vastustuskyvyn, toimintakyvyn säilyttämisen ja oppivan mukautumisen yhdistelmänä.

Käsitteen määritelmät ja käyttö eri tieteenaloilla

Tieteellisen resilienssikeskustelun kaksi määritelmällistä näkökulmaa ovat:

- 1) resilienssi kriisiaikaisena lujuutena ja toimintakyvyn säilyttämisenä, (inherent r)
- 2) resilienssi kykynä toipua häiriötilanteesta ennalleen. (*bouncing back*)

Näiden lisäksi tutkimuskirjallisuudessa on korostettu myös resilienssin kolmatta ulottuvuutta eli

- 3) resilienssiä oppimis- ja sopeutumiskykynä. (*bouncing forward, adaptive r*)

Resilienssi ominaisuutena: iskunkestävyys

Kiinteä ja sopeutuva resilienssi

Yleinen ja erityinen resilienssi (*erityinen on uhkakuvasidonnainen*)

Koettu resilienssi (*perceived resilience*)

Yhteisötasolla iskunkestävyyttä on: lujatekoisuus ja toisteisuus

Sopeutuvan resilienssin ominaisuudet: kekseliäisyys ja vikkelyys

OMINAISUUDET (ADJEKTIIVIT) KUVAAVAT RAKENTEITA, TOIMINTATAPOJA,
NÄKÖKULMIA, NÄKEMYKSIÄ, PAINOTUKSIA JNE, JOITA VOIDAAN TARKASTELLA
RESILIENSSIPROSESSIN JA / TAI ERI TASOJEN ARVIOINNISSA

Resilienssi prosessina

**VASTUSTUS-
KYKY**

**TOIMINTAKYVYN
SÄILYTTÄMINEN**

**OPPIVA
MUKAUTUMINEN**

Resilienssin (tarkastelu)tasot: yksilö ja yhteisö

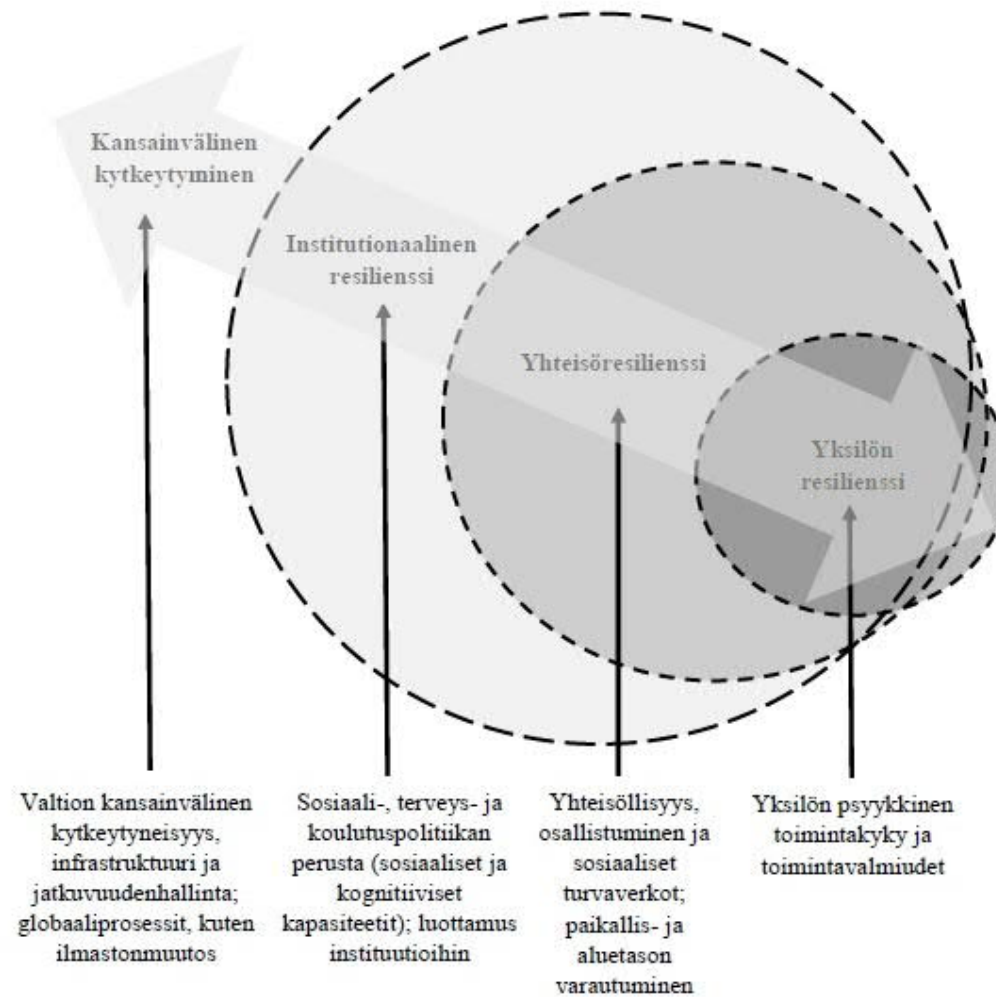
Yksilöiden psykologiset ominaisuudet, taipumukset sekä tiedot ja taidot; sosiaalisen ympäristön vaikutus yksilöiden henkiseen kykyyn kestää kriisien vaikutusta sekä sopeutua kriisien jälkeiseen uuteen tilanteeseen

Yksilöiden välitöntä sosiaalista elämänpiiriä leimaava **yhteisöllisyys, lähiyhteisöjen kanssa tapahtuva vuorovaikutus** ja osallistuminen paikallistasolla, koettu elinympäristö ja sen laadukkuus.

Resilienssin tasot: instituutiot ja kansainvälinen kytkeytyminen

Instituutiot: Yksilötason resilienssivalmiuksiin vaikuttava yhteiskuntapolitiikka, mukaan lukien sosiaali-, terveys- ja koulutuspolitiikka; yhteiskunnan keskeiset kriittiset infrastruktuurit sekä poliittisen järjestelmän toimivuus; valtionhallinnon varautuminen, mukaan lukien alueellinen taso; luottamus keskeisiin yhteiskunnan instituutioihin.

Kv kytkeytyminen: Ulkosuhteet ja kansainväliset yhteistyöverkostot; yhteiskunnan materiaalinen jatkuvuudenhallinta sekä kansainväliseen yhteistyöhön pohjautuva huoltovarmuuspolitiikka; kansalaisyhteiskunnan verkottuminen ylikansallisesti; globaalihallinnan trendien ennakointi ja käsitys kansainvälisen yhteisön kyvystä ylläpitää kansainvälistä järjestystä ja ratkaista ongelmia.

Kuvio 1: neljä resilienssiulottuvuutta ja niiden yhteenkietoituminen yksilön resilienssin näkökulmasta

Raportti: Kokonaisresilienssi ja turvallisuus – tasot, prosessit ja arviointi (7.2. VNK)

1. Resilienssin käsite maailmalla ja Suomessa
2. Kokonaisresilienssi: prosessi- ja tasonäkökulmat
3. Yksilöresilienssi
4. Resilientit yhteisöt
5. Yhteiskunnan instituutiot, varautuminen ja mukautumisvalmius
6. Kansainvälinen kytkeytyneisyys (ml huoltovarmuus)
7. Resilienssin arviointi ja indikaattorit
8. Kokonaisresilienssin määrittely, vahvistaminen ja resilienssipolitiikan rajat

Resilienssin suhde preventioon:

resilienssi koskee häiriötilanteisiin varautumista ja toipumista,
ennalta ehkäisy häiriötilanteiden ehkäisemistä

Mukautumisvalmius, toipumiskyky, jne = ominaisuus, jonka avulla selvitään katastrofin jälkeen

- Deterministinen – koska X tapahtuu ennemmin tai myöhemmin, keskittykäämme mukautumisen ja toipumisen kapasiteettien vahvistamiseen
- Varautuminen on aina ollut osa poliisin toimintaa, mutta se ei tarkoita sitä, että ei pyrittäisi ennalta ehkäisemään: lähisuhdeväkivaltaan, nuorisorikollisuuteen, kyberrikollisuuteen, radikalisoitumiseen jne
- Riskiä ei siedetä / toleranssi (*”koita nyt kestää väkivalta ja päihteet kotona, lastensuojelun palvelutkin on leikattu minimiin” tai ”varaudu tänään taas siihen, että saat turpaan”*) tai vrt. *Nuku rauhassa -kampanja* (puolustusvoimat turvaa X:n hyökkäykseltä) / *Nuku rauhassa?* (poliisitoiminta / lähisuhdeväkivalta, kotihälytykset)
- Puolustusvoimat ja kokonaisturvallisuus ovat varautumista, sisäisen turvallisuuden toimijoille ja tekijöille varautuminen on hyvin pieni osa tehtävistä ja työstä

Resilienssi sisäisen turvallisuuden näkökulmasta

Resilientti yhteiskunta, yhteisöt ja yksilöt ovat hyvä sisäisen turvallisuuden toimijoiden toimintaympäristö (ennustettavampi, yhteistyökykyinen ja –haluinen)

Hyvät riittävät palvelut ja ennalta estävä toiminta tuottavat ja vahvistavat yhteiskunnan ja yksilön resilienssiä (voimme luottaa siihen, että yhteiskunta toimii ja järjestys ja turvallisuus säilyy)

Rikosoikeusjärjestelmän ja oikeusvaltion toimivuus (poliisi ja oikeuslaitos) on sisäisen turvallisuuden ydin. Rikollisuus, väkivalta, järjestyshäiriöt ... -> ero ulkoisiin uhkiin: uhat ovat keskuudessamme, diffuuseja, kiistanalaisia, poliittisluonteisia (sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden perustavanlaatuinen ero). *Resilienssi tässä yhteydessä??*

Resilienssin merkitys??

Mikä on resilienssin suhde massaloyaliteettiin? (mikä saa ihmiset tuntemaan lojalisuutta sitä yhteiskuntaa kohtaan, jossa elävät? vrt kotoutuminen, poliittinen aktiivisuus, yhteisöllisyys...)

Habermas: Legitimation Crisis 1988, s.5:

POLITICAL-
ADMINISTRATIVE
SYSTEM

-> Social Welfare Performances ->

SOCIO-
CULTURAL
SYSTEM

<- Mass Loyalty <-

Turvallisuus ja politiikka

(Mikä tai kenen turvallisuus? Miten?)

Turvallisuuksien arvo(s)tus ja hierarkia (?)

Kansallinen turvallisuus = POLIITTISESTI YLIVOIMAINEN JA VASTAANSANOMATON

Ulkoinen turvallisuus: uhka on yhteinen (valtiolle, yhteiskunnalle, kansalaisille), selkeä (sota), spekulatiivinen ja/tai muuten epämääräinen (hybridi) ja tulee ulkoa = POLIITTISESTI HELPPO

Sisäinen turvallisuus: uhka on diffuusi, syntyy pääsääntöisesti sisällä (plus ulkoisten uhkien vaikutukset), usein kiistanalainen (eriarvoistuminen, syrjäytyminen), arvo- ja ideologiaperustainen, usein subjektiivinen, kausaalisuhteet ei helposti todennettavissa = POLIITTISESTI HANKALA

Turvallisuuksien arvo(s)tus

Turvallisuuden hinta?

Turvallisuuden arvo?

Turvallisuuden kustannukset? (VTV 2016)

Resilienssi henkisenä kriisinkestävyytenä (yksilötason ominaisuus -> yhteiskunnan kokonaisresilienssi): *"Miten hyvin yhteiskuntana tulemme toimeen eri mielipiteiden ja eri mieltä olevien kanssaihmisten kanssa"* (Ari Evwaraye)

- **KOREHA: Poliittinen ja demokratian kokonaisresilienssi**

Sisäisen turvallisuuden strategian tavoite / resilienssi -suhde

*”Suomen turvallisuusviranomaisten reagointikyky on hyvä ja strategian yksi painopiste on tämän turvaaminen myös muuttuvassa maailmassa. Kärjistetysti voidaan kuitenkin sanoa, että reaktiivisessa toiminnassa ollaan aina myöhässä. Siksi strategiassa painotetaan myös juurisyiden tunnistamisen ja ymmärtämisen tärkeyttä. **Parhaiten ja kustannustehokkaimmin yhteiskunnan turvallisuutta ylläpidetään ennalta estävin toimenpitein, juurisyihin vaikuttamalla**”*

Resilienssin kasvattamisen strategiseksi päämääräkseen ottava turvallisuuspolitiikka keskittyy pikemminkin reaktiiviseen turvattomuuksien seurausten kestämiseen tai sietämiseen kuin turvallisuuden ennakoivaan kasvattamiseen *toimenpitein, juurisyihin vaikuttamalla*. Vain molemmat näkökulmat huomioiva kokonaisvaltainen turvallisuuspolitiikka kykenee tuottamaan toivottuja lopputuloksia monimutkaistuvien ongelmavyhtien maailmassa.

KIITOS!

Lisätiedot:

Sirpa Virta

Professori, turvallisuushallinto

Tampereen yliopisto

Dosentti, Maanpuolustuskorkeakoulu

040 1904157

sirpa.virta@tuni.fi